

KALENTERIMAAILMAN KUULUMISIA No 28 * Syksy 2011

HYVÄÄ JOULUA!

Yliopiston almanakkatoimisto on päättänyt tänäkin vuonna lahjoittaa joulutervehdyksiin varatun summan Suomen Punaisen Ristin katastrofirahastoon.

**TOIVOTAMME KAIKILLE
YSTÄVILLEMME
RAUHALLISTA JOULUN-
AIKAA JA
MENESTYKSELLISTÄ
VUOTTA 2012.**

Almanakkatoimiston väki, Arja, Heikki ja Asko

Piirros Minna Immonen

ELÄIMET SAIVAT UUDET NIMIPÄIVÄLUETTELOT s. 2–3
ILOISIA KIRJOJA ELÄINTEN NIMISTÄ s. 2–3
VIRSIKIRJAKALENTEREITA VERKOSSA s. 4
SUOMEN KANSAN PYHIMYKSET SAIVAT OMAN KIRJAN s. 4

Kalenterimailman kuulumisia ISSN 1455-8823
Almanakkatoimiston tiedotuslehti ilmestyy 2 kertaa vuodessa
Vastaava toimittaja Heikki Oja, taitto Arja Latvala
Julkaisija Helsingin yliopiston Kehityspalvelut Oy,
Yliopiston almanakkatoimisto, PL 14, 00014 Helsingin yliopisto
Käyntiosoite Jyrängöntie 2 (kesään 2012 asti)
Puh. (09)1912 2942 GSM 040 553 1864
Sähköposti almanakka@helsinki.fi
Internet <http://almanakka.helsinki.fi>
Tekstin lainaaminen on sallittua jos lähde mainitaan.

ILOISIA KIRJOJA ELÄINTEN NIMISTÄ

Marianne Blomqvist (oik.) kävelyllä Tes-sa-koiran kanssa Vaasassa noin vuonna 1950. Vierellä Perry-koira emäntineen.

lehdistöstä kuin omilla haastatte-luillaan. Hänen tutkimuskenttänsä on kattanut koko suomenruotsalaisen alueen, "från Karleby i norr till Hangö i söder, från Pyttis i öster till Åland i väster", kuten hän toteaa.

Nyt Blomqvist on koontanut parin-kymmenen vuoden työn tulokset yhteen kirjaan nimeltään *Våra fyrfota vänner har också namn*. Kirjan sivuilla laukkaavat Dunder ja Lill-pälle, märehäivät Majros ja Mamsell, haukkuvat Moppe ja Knubbe ja poseeraavat Randi ja Tovis – molemmat pääsivät postimerkkikissoiksi Misse Åland -kilpailussa.

Kirja on mukavaa luettavaa. "Jag erkänner gärna att humorn har spelat in när jag valt exempel", sanoo Blomqvist. Leppoisaa tekstiä säes-tävät lukuisat kuvat, joista löytyy muun muassa hevosvetoinen raitio-vaunu 1890-luvulta ja valpas sota-koira vuodelta 1943.

Heikki Oja

Marianne Blomqvist, Våra fyrfota vänner har också namn, Skriffter utgivna av Svenska folkskolans vänner 2011

Professori Marianne Blomqvist on pitkän linjan nimitutkija. Helsingin yliopisto nimitti hänet suomenruotsalaisten nimien asiantuntijaksi 1990-luvun alussa. Blomqvist on kirjoittanut nimistä useita kirjoja, muun muassa *Dagens namn* -kirjan vuonna 2002.

Ihmisten nimien ohella Blomqvist on kerännyt tietoja eläinnimistä. Hän laati 1990-luvun puolivälissä kissojen, koirien ja hevosten nimipäivälistat, joita Ajasto käytti eläin-kalentereissaan viidentoista vuoden ajan.

Blomqvist on kerännyt aineistoa eläinnimistä niin kirjallisuudesta,

Remu-pennun kuva Taru Tormiainen

ELÄIMET SAIVAT UUDET NIMIPÄIVÄLUETTELOT

Eläinten nimipäivälistat on uudistettu. Kissoilla, koirilla ja hevosilla on nyt entistä ajantasaisemmat nimipäiväkalerit.

Alkuperäiset eläinten nimipäivälistat laati professori Marianne Blomqvist 1990-luvulla. Niiden pohjalta dosentti Minna Saarelma-Paukkala uudisti listat vastaamaan nykyajan lemmikkieläinten nimimuotia.

Blomqvist ja Saarelma-Paukkala ovat Helsingin yliopiston nimitutkijoita, jotka vastaavat myös ihmisten nimipäiväluetteleista.

Tutkijat kertovat vastailmestyneessä Yliopiston almanakassa nimilistojen taustasta. "Lemmikkieläimillemme on tyypillistä, että eri eläinlajeille annetaan hieman erilaisia nimiä", kertoo dosentti Minna Saarelma-Paukkala. Koirien nimipäivälistaan tulivat uusia niminä esimerkiksi Karkki ja Smurffi, kissojen listan uutuuk-sina olivat mm. Marakatti ja Piipero, ja hevosten lista sai lisäyk-siksi esimerkiksi nimet Urvelo ja Nixon.

Professori Marianne Blomqvist kertoo artikkelissaan suomenruotsalaisista kissanimistä. Jo satusetä Topelius mainitsi 1800-luvulla Murre-kissan, ja nykyään kissoja on nimetty milloin äänen, värin tai käyttäytymisen mukaan – tai ihmisten mukaan, Kurrista Greta Garboon. ☺

JOULUKUUN KISSOJA:

- 6.12. NIKKE, NISSE
- 7.12. GUBBE, GUSSE
- 8.12. REPPANA, REPSU
- 9.12. NUUSKAMUIKKUNEN, NUUSKU
- 10.12. JULLE
- 11.12. KINGI, KUNKKU
- 12.12. MÖRKÖ
- 13.12. LADY, LEIDI
- 14.12. KOLUMBUS
- 15.12. HÖMPPÄ, HÖNTTI
- 16.12. RUSSETTI, RUSINA
- 17.12. TUPSU, TUPU
- 18.12. MOOSES
- 19.12. JYTKY
- 20.12. SUMPPU
- 21.12. TOM, TOMPPA
- 22.12. PICCOLO, PIKKUNEN
- 23.12. NASSE, NASU
- 24.12. MISKU, MISSE

Minna Saarelma, Koirien nimipäiväkirja – Bella, Niksu vai Romeo? Minerva Kustannus 2011

Dosentti Minna Saarelma-Paukkala uudisti vuoden 2011 alussa koirien nimipäiväluettelon ja kokosi saman tien koirien nimistä hauskan kirjan, joka ilmestyi loppukevällä.

Koirien nimipäiväkirjassa on Saarelma-Paukkalan omien tekstien ohella koiranomistajien kertomuksia, joita kirjoittaja pyysi niin tutuiltaan kuin internetin www.koirat.fi-keskustelupalstalla. Tuloksena on herkullinen kokoelma koiratarinoita, joiden parissa viihtyvät muutkin kuin koiraihmiset.

Minna Saarelma-Paukkala ja Villa-koira.

Kuvitus on valittu tekstin tyyliin: hyviä valokuvia ja pirteitä piirroksia, ja koristeena käytetyt tassunkuvat sopivat kuin nappi silmään.

Koiramaisten tarinoiden ohella Saarelma-Paukkala kertoo taustaa niille valinnoille, joita hän teki, kun hän laati uutta nimipäivälistaa. Esimerkiksi YK:n päivänä 24.10. on YK:n entisen pääsihteerin mukaan Kofin nimipäivä ja Napoleonin syntymäpäivänä 15.8. Napoleon- ja Nappi-koiran nimipäivä. Elvis Presleyn syntymäpäivänä 8.1. taas on Elvis- ja Rocky-nimisten koirien päivä ja suuren säveltäjämme Jean Sibeliusen syntymäpäivänä 8.12. Caran ja Karelian nimipäivä.

Ensi talvena Minna Saarelma-Paukkalalta on luvassa lisää luettavaa lemmikeistä. Helmikuussa ilmestyy *Kissojen nimipäiväkirja – Viiru, Nöpö vai Kassinen?*

Arja Latvala-Oja

VIRSIKIRJAKALENTEREITA VERKOSSA

Almanakkatoimiston internetsivuja <http://almanakka.helsinki.fi> täydennettiin alkusyksystä. Sivuilla olevaan almanakka-arkistoon saatiin lisää vanhoja kalentereita 1600–1800-luvuilta.

Aikaisemmin almanakka-arkistossa on ollut suomalaisia ja ruotsalaisia almanakkoja monelta vuosisadalta. Almanakkojen ohella Suomessa ilmestyi kuitenkin kalenteriosuuksia rukouskirjojen ja virsikirjojen liitteenä. Näistä on almanakka-arkistossa ollut tähän mennessä vain Turun messukirjan 1488 ja Agricolan rukouskirjan 1544 kalenterit.

Nyt verkkoon saatiin kalenteriosuudet useasta 1600-luvun messukirjasta sekä näytteitä virsikirjojen kalentereista aina vuoteen 1888 asti, jolloin virsikirjassa ilmestyi viimeisen kerran oma kalenteri.

Samalla almanakka-arkistossa avautui oma sivustonsa, jossa esitellään vanhoina aikoina almanakoissa ja kalentereissa olleita nimiä. Verkkoon on nyt

koottu listat käytännössä kaikista nimistä, joita Suomessa on entisaikaan ollut almanakoissa tai kalentereissa. Mukana on uusia listoja vanhimpien kalenterien nimistä sekä pdf:t aikaisemmista luetteloista, kuten Eino Nivangan luettelosta (suomalaisten almanakkojen nimistö 1705–1955) tai Marianne Blomqvistin luettelosta (suomenruotsalaisten almanakkojen nimistö 1810–2000).

Vanhojen nimien luettelotyö almanakkatoimistossa jatkuu, ja vuoden päästä saadaan verkkoon nimiluetelo ja näytteitä vanhoista riikinruotsalaisista almanakoista siltä ajalta, kun Suomi oli vielä osa Ruotsia ja täällä käytettiin Ruotsin kalentereita.

Kun vuonna 2013 saadaan almanakka-arkistoon vielä riimusauvoja koskevaa aineistoa, on arkistossa läpileikkaus kaikista tärkeimmistä päivien kulun seuraamistavoista menneiltä vuosisadoilta. ☺

SUOMEN KANSAN PYHIMYKSET SAIVAT OMAN KIRJAN

sataa pyhimystä. Mukana ovat niin suomalaisten omat pyhimykset, pyhä Henrik ja autuas Hemming, kuin lukuisa joukko marttyyreja, luostarikunnan perustajia, piispoja ja paaveja ja muita kirkollisia hahmoja. Monet heistä löytyvät myös nykyisestä nimipäiväkalenteristamme. Esimerkiksi apostoli Andreaan muistopäivä 30.11. on edelleen Antin ja Anteron nimipäivä. Unohduksiin ovat sen sijaan vaipuneet sellaiset nimet kuin Hegesippus, Scholastica tai Zephyrinus.

Pyhien ihmisten elämäntarinat ovat värikästä ja kiehtovaa luettavaa. Esimerkiksi Simeon Styliitta (5.1.) eli yli 35 vuotta lähes kymmenmetrisen pylvään päässä, kunnes kuoli ja putosi alas. Martin hanhea syöhdään taas siksi, että Pyhä Martinus (11.11.) piiloutui hanhitarhaan, jottei tulisi valituksi piispaksi. Marttyy-

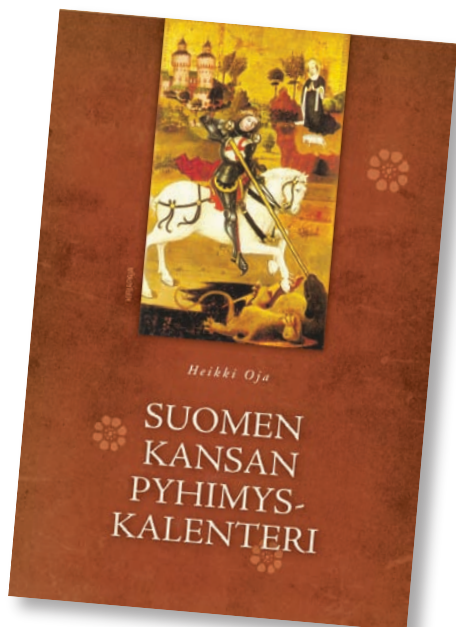
rien kidutus- ja tappokertomukset ovat hurjia ja ihmetarinat hämmästyttäviä.

Kirjaa lukiessa oppii kiintoisia asioita. Esimerkiksi Bostonin kaupungin nimen taustalta löytyy Englannissa 600-luvulla elänyt Pyhä Bostolphus ja rokko-sanan taustalta Pyhä Rochus, joka hoiti kulkutautien uhreja 1300-luvun Ranskassa.

Teoksen tarinoita täydentää upea nelivärikuvitus. Mukana on niin Michelangelon ja Rafaelin töitä kuin muita Euroopan taidearteita. Kirjan lopusta löytyvät asianmukaiset nimi- ja asiahakemistot sekä laaja lähdeluettelo.

Suomen kansan pyhimyskalenteri on erinomaisesti toteutettu alansa perusteos. Oikeastaan on ihme (!), ettei tällaista kirjaa ole aiemmin julkaistu.

Minna Saarelma-Paukkala

Helsingin yliopiston almanakkatoimistossa on tehty mittava työ, jonka tuloksena on Heikki Ojan teos *Suomen kansan pyhimyskalenteri* (Kirjapaja 2011). Tämän 480-sivuisen kirjan sivuilta löytyvät kaikki pyhimykset, jotka mainitaan maamme vanhoissa messukirjoissa, almanakoissa ja virsikirjojen kalentereissa.

Oja esittelee kirjassaan lähes viisi-